

## **A SZERZŐI JOG MEGJELENÉSE A VÉDJEJYJOGBAN – I. RÉSZ**

### **Bevezetés**

Meddig terjedhetnek a szerzői jogok, és mekkora hatást gyakorol a szerzői jogi védelem egyéb oltalmi formákra, különösen a védjegyjogra? Akadályozza-e a szerzői jog az úgynevezett brandépítést? Elméletben egy szerzői jogi mű védjegyként is érvényesülhet, sőt, számos esetben kell is érvényesülnie, ha csak a kereskedelmi hasznosításra gondolunk. Ha egy grafikai mű egyszerre áll szerzői jogi védelem és védjegyjogi oltalom alatt, annak két gyakorlati következménye lehet. Amennyiben a szerzői jogi jogosult és a védjegyjogosult személye megegyezik, az oltalmak erősítik egymást egy további védelmi láncot húzva a megjelölés köré. Kényes helyzetet okozhat ugyanakkor, ha a megjelölés szerzője és a lajstromba bejegyzett védjegyjogosult személye elválik, és a felek nem rendezték kellő alaposágú felhasználási szerződéssel azt, milyen jogok illetik meg a szerzői művel kapcsolatban a védjegyjogosultat. Mi történik akkor, ha valaki az általam készített grafikát sajátjaként „védjegyezteti”? Milyen jogaim vannak, és hogyan, milyen fórum előtt tudom ezeket a jogokat érvényesíteni? A tanulmány ezt (a védjegyjog és a szerzői jog egymáshoz való viszonyát) vizsgálja, ezen belül is elsősorban azt, hogy a védjegyjogi előírásokban milyen módon jelenik meg a szerzői jog, illetve hogyan lehet élni a szerzői jogi védelem adta lehetőségekkel a védjegyjogi jogszabályokban.

A tanulmány első részében szó lesz arról, hogy a nemzeti, illetve az európai uniós szabályozás hogyan reagál a felvetett kérdésekre. Más szóval, milyen módon jelenik meg a szerzői jog a védjegyjogi rendszerekben, illetve ki hivatkozhat egyáltalán szerzői jogra, és az eljárás melyik szakaszában teheti ezt. Ezt számos jogszabály, valamint az ezekhez fűződő indoklások, hazai és külföldi kommentárok és szakirodalom segítségével vizsgáljuk.

A tanulmány második része arra keres választ, hogy ezek a kérdések egyrészt mennyire relevánsak a hazai és az európai uniós gyakorlatban, másrészt maga a gyakorlat mennyire következetes e kérdések megválaszolásában.

---

\* A Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala felsőfokú iparjogvédelmi tanfolyama keretében készített szakdolgozat szerkesztett változata, konzulens dr. Legeza Dénes Phd.

## I. JÁTÉKSZABÁLYOK – ELMÉLETI ÁTTEKINTÉS

### 1. A szellemitulajdon-védelmi rendszerről röviden

A szellemitulajdon-védelem a polgári jog sajátos jogterülete.<sup>1</sup> A védelem tárgya az emberi kreativitás, alkotótevékenység eredményeképp létrejött szellemi érték, alkotás. A jogterület a védelmet egyes alkotásokon keresztül azok alkotóinak biztosítja. A szellemitulajdon-védelem oka valamennyi szellemi tulajdoni formánál alapvetően kettős: egyrészt az alkotó és az alkotás közötti személyes kapcsolat elismerése,<sup>2</sup> másrészt az alkotásban rejlő vagyoni hasznoszerzés lehetőségének korlátozott ideig történő fenntartása az alkotó számára.<sup>3</sup>

A szellemitulajdon-védelemnek két csoportját különböztethetjük meg: az iparjogvédelmet és a szerzői jogot. Az iparjogvédelmi oltalmi formák további két típusra tagolhatók: egyrészt a műszaki megoldások csoportjára, amelybe beletartoznak a szabadalmak, a használatiminta-oltalmak, a növényfajta-oltalmak és a formatervezésiminta-oltalmak, másrészt az árujelzők csoportjára, amely csoportot a védjegyek és a földrajzi árujelzők alkotják. A szerzői jog a művészeti, irodalmi és tudományos területen létrehozott alkotások védelmére hivatott. A szabadalmi oltalom találmányon állhat fenn, a használatiminta-oltalom pedig iparilag hasznosítható műszaki megoldáson. Növényfajta-oltalomban részesülhet az egyenmű és állandó új növényfajta, míg a formatervezésiminta-oltalom tárgya pedig új és egyéni jellegű formatervezési minta lehet. A védjegyjog és a földrajzi árujelzők joga a megkülönböztetőképességgel rendelkező, ábrázolható megjelölések védelmét szolgálja.

Egy alkotást az említett szellemitulajdon-védelmi típusok közül egyszerre több is részesíthet védelemben. A leggyakoribb ilyen „átjárás” a védelmi rendszerek között a formatervezésiminta-oltalom és a szerzői jog területén figyelhető meg,<sup>4</sup> azonban gyakori eset a védjegyjogi oltalom és a szerzői jogi védelem együttes fennállása is.<sup>5</sup>

<sup>1</sup> A polgári jogtól való részleges önállóságát mutatja, hogy a szellemitulajdon-védelmi formák speciális szabályait külön jogszabályok tartalmazzák, és a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 2:55. §-a szerint a Ptk. csak mint háttérjogszabály alkalmazandó. *Faludi Gábor*: Szerzői jog, iparjogvédelem és a Ptk. koncepciója. Polgári Jogi Kodifikáció, 2003. 2. sz., p. 3–14.

<sup>2</sup> Bár a védjegyek és a földrajzi árujelzők védelmének tárgya nem a szoros értelemben vett alkotás, ezért nem is rendelkeznek e jogintézmények markáns személyiségi elemmel, a szabályozási módszerek és a tradíciók miatt mégis indokolt, hogy az iparjogvédelmi család tagjai legyenek.

<sup>3</sup> *Gondol Daniella, Legeza Dénes*: A szellemitulajdon-védelem alapja, rendszere. In: *Legeza Dénes* (szerk.): Szerzői jog mindenkinek. Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala, Budapest, 2017, p. 14.

<sup>4</sup> Lásd: *Hepp Nóra*: A formatervezésiminta-oltalom szerzői jogi megközelítése. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 6. (116.) évf. 5. sz., 2011, p. 49: <https://www.szttnh.gov.hu/kiadv/ipsz/201105-pdf/02-hepp-nori.pdf> (a tanulmányban hivatkozott linkek utolsó megtekintésének időpontja: 2019. március 25.); *Baksay-Nagy György*: Dizájnvédelem az autóiparban. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 12. (122.) évf.olyam 3. sz., 2017. június, p. 26. <http://www.hipo.gov.hu/sites/default/files/files/kiadv/szkv/szemle-2017-03/02.pdf>.

<sup>5</sup> Lásd a 3. fejezetben bővebben kifejtve.

Bár jelen dolgozat nem tekinti céljának azt, hogy az egyes szellemi tulajdon-védelmi oltalmi formákat és alapjukat részletesen ismertesse, azonban a témaválasztást is szem előtt tartva mégis célszerű egy-egy alapvető kérdést röviden tisztázni a vizsgált szerzői jogi védelemmel és a védjegyjogi oltalommal kapcsolatban.

## 2. A szerzői jog

A szerzői jog a szellemi tulajdon-védelem önálló ágát képező jogterület. A védelem az emberi kreativitás során létrejött olyan alkotásokat célozza, amelyek magukon hordozzák az alkotó személyiségi jegyeit.

### 2.1. A szerzői jogi védelem feltételrendszere, avagy mi a szerzői mű

Magyarországon a szerzői jogot jogterületi kódexként a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (a továbbiakban: Sztj.) szabályozza. A szerzői jogi védelem keletkezésének<sup>6</sup> a hazai szabályozási környezetben az első számú feltétele, hogy az alkotás az irodalom, a tudomány vagy a művészet területén keletkezzen.<sup>7</sup> Arra vonatkozóan, hogy mi tekinthető irodalmi, tudományos vagy művészeti alkotásnak, az Sztj. – helyesen – nem állapít meg egyéb követelményt, csupán példálózó jelleggel nevesít közel egy tucat műtípust, amelyek biztosan beletartozhatnak ebbe a területbe.<sup>8</sup> A második feltétel a védelem fennállásával kapcsolatban az, hogy az alkotás a szerző szellemi tevékenységéből eredő egyéni, eredeti jelleget tükrözzön.<sup>9</sup> Sarkalatos pontja a szerzői jogi védelem fennállásának, így közvetetten a szerzői jogi joggyakorlásnak és a szerzői jogok érvényesítésének, hogy e védelemhez való jog nem függ mennyiségi, minőségi, esztétikai jellemzőktől vagy bármely, az alkotás színvonalára irányuló értékítéllettől.<sup>10</sup> Erre tekintettel az egyéni, eredeti jelleg megítélésével kapcsolatban sincs általánosan elfogadott zsinórmérték sem, azt mindig esetről esetre, a körülményeket figyelembe szükséges vizsgálni. További, harmadik feltétele a szerzői jogi védelemnek, hogy az egyéni, eredeti jellegű szellemi tevékenység ne essen az Sztj. által szabályozott, védelem alól kivett területek körébe.<sup>11</sup> Amennyiben tehát a formába öntött gondolat egyéni, eredeti jelleggel rendelkezik, és az irodalom, tudomány vagy művészet területén jött létre, továbbá az Sztj. nem zárja ki a védelem alól (vagyis a három feltétel együttesen teljesül), szerzői műről beszélhetünk.

Bár a védjegyek és a földrajzi árujelzők oltalmáról szóló 1997. évi XI. törvény (a továbbiakban: Vt.) 2019. január 1-jétől alkalmazandó szövegébe pontosítási céllal már bekerült

<sup>6</sup> Lásd a 2.2. alfejezetben bővebben kifejtve.

<sup>7</sup> Sztj. 1. § (1) bekezdése.

<sup>8</sup> Sztj. 1. § (2) bekezdése.

<sup>9</sup> Sztj. 1. § (3) bekezdésének első mondata.

<sup>10</sup> Sztj. 1. § (3) bekezdésének második mondata.

<sup>11</sup> Sztj. 1. § (4), (5), (6), (7) bekezdése.

a viszonylagos kizáró okok körébe a szerzői jogok mellé az azokhoz kapcsolódó jogi jogosultak joga,<sup>12</sup> tekintettel arra, hogy a tanulmányban feldolgozott jogesetekben kizárólag szerzői művek fordulnak elő, nem térünk ki az Szjt. által nevesített szomszédos jogi teljesítmények (például előadóművészi vagy hangfelvétel-előállítói teljesítmény) és kapcsolódó jogok védelmére.<sup>13</sup>

## 2.2. A szerzői jogi védelem keletkezése

Ahhoz, hogy egy alkotás védelmet élvezzen, nincs szükség semmilyen regisztratív aktusra. A szabályozási környezet alapján ugyanis a szerzői jogok – a személyhez fűződő és a vagyoni jogok egyaránt – a törvény erejénél fogva, automatikusan, pusztán a fenti, 2.1. pontban említett feltételek teljesülése esetén megilletik a szerzőt vagy annak jogutódját a mű létrejöttétől kezdve.<sup>14</sup> Ez az ún. formalitásmentes oltalom elve.<sup>15</sup> Nincs tehát sem szükség, sem lehetőség „levédetésre” vagy bármilyen hatósági eljárásra. A védelem fennállásáról szóló okirat hiányából logikusan következik, hogy amennyiben vita keletkezik a szerzői jogi védelem fennállásáról vagy arról, hogy az érintett alkotás egyáltalán szerzői műnek tekinthető-e, ennek eldöntése bírósági hatáskörbe tartozik.

Ami az európai uniós jogalkotást illeti, nincs általános szerzői jogi rendelet vagy irányelv, amely egyértelműsíti, mi tekinthető szerzői jogi műnek, illetve hogy létezik-e egységes feltételrendszer a szerzői jogi védelem elnyerésére. Az uniós jogalkotás mindaddig a szerzői jog egyes részterületeivel kapcsolatban fogalmazott meg követendő keretrendszert a tagállamokra nézve. Így például az ún. szoftverirányelv<sup>16</sup> a számítógépi programok, a védelmi-  
idő-irányelv<sup>17</sup> pedig a fotóművészeti alkotások tekintetében kimondja, hogy azok akkor részesülnek védelemben, ha eredetiek abban az értelemben, hogy a szerző saját szellemi alkotásai, más feltétel pedig nem alkalmazható. Az egyes esetek kapcsán megismert bírósági döntésekben azonban megfigyelhetők az eredetiséghez kapcsolódó olyan meghatározá-

<sup>12</sup> E kiterjesztésről az egyes iparjogvédelmi törvények módosításáról szóló 2018. évi LXVII. törvény 31. §-ának indokolása alapján: „a Vt. 5. § (1) bekezdésének [... b] pontjában] a szerzői jogi utalást kiegészíti a kapcsolódó jogokra való hivatkozással is. Az Irányelv 5. cikk (4) bekezdés b) pontja nem kimerítő felsorolást tartalmaz, és előfordulhat, hogy egyes megjelölések – különösen az „új típusú védjegyek” (pl. multimédiaivédjegyek) körében – szomszédos jogi védelem alá eső teljesítményekkel (pl. egy koncertről készült videofelvétel) ütköznek.”

<sup>13</sup> Szjt. 1. § (8) bekezdése.

<sup>14</sup> Szjt. 9. § (1) bekezdése.

<sup>15</sup> Ahogy az Szjt. 1. §-ához fűzött miniszteri indokolás is kiemeli: „a törvény a magyar és a nemzetközi szerzői jogi felfogásban egyaránt általánosan elfogadott elvet tükröz annak egyértelművé tételével, hogy a szerzői jogi védelem az alkotást a szerzői szellemi tevékenységből fakadó egyéni, eredeti jellege alapján illeti meg. A védelemnek a mű egyéni, eredeti jellegén kívül más feltétele nincs, nem is lehet.”

<sup>16</sup> Az Európai Parlament és a Tanács 2009/24/EK irányelve (2009. április 23.) a számítógépi programok jogi védelméről, 1. cikk (3).

<sup>17</sup> Az Európai Parlament és a Tanács 2006/116/EK irányelve (2006. december 12.) a szerzői jog és egyes szomszédos jogok védelmi idejéről, 6. cikk

sok, amelyek a későbbi jogalkalmazók számára is irányt mutatnak. Így bár való igaz, hogy jogszabályi szinten nincs egységesítve a szerzői jogi védelem feltételrendszere, különböző bírósági döntések azonban már többször meghatározták az „eredetiséget”. Az Európai Unió Bírósága (a továbbiakban: EUB) a portréfotók kapcsán kimondta, hogy „a portréfotó akkor részesülhet ... szerzői jogi védelemben, ha – és ezt a nemzeti bíróságnak kell az adott ügyben megítélnie – az ilyen fénykép a szerző szellemi alkotása, amely tükrözi az ő személyiségét, és amely a szerzőnek a fénykép létrehozása során hozott szabad és kreatív döntéseiben jut kifejeződésre. Amennyiben megállapítást nyert, hogy a szóban forgó portréfotó műnek minősül, nem részesül csekélyebb mértékű védelemben, mint bármely más mű, beleértve a fényképészeti alkotásokat is.”<sup>18</sup>

A művek bejelentésének követelménye azonban időszakonként és országonként eltérő. „Egyes államokban és korszakokban a szerzői jog keletkezése, a szerzőségi védelem vagy a jogérvényesítés bizonyos formalitáshoz, így anyagi formában való rögzítéshez és bejelentéshez, vagy regisztrációhoz volt, illetve van kötve.”<sup>19</sup> A nemzetközi jogi szabályozás kapcsán elmondható, hogy az irodalmi és művészeti alkotások oltalmára 1886. szeptember 9-én létrejött Berni Unió Egyezménynek (a továbbiakban: BUE) Magyarország 1922 óta tagja.<sup>20</sup> A BUE eredeti szövege még lehetővé tette, hogy az egyes tagországok a védelem feltételül alakoszerűségeket írjanak elő, de ezt a megközelítést már az 1908-as berlini konferencián eltörölték. „Ennek megfelelően törölte Angliában már az 1911. évi copyright törvény a művek szerzői jogi védelmük feltételeként történő jegyzékbe vételének követelményét.”<sup>21</sup>

A BUE hatályos 1. cikke és 2. cikkének (1) bekezdése a védendő szerzői jogi művekkel kapcsolatban lényegileg irányt mutat a hatályos Szjt.-nek is, a védelem alaki feltételekhez kötését pedig az 5. cikk (2) bekezdésében kifejezetten tiltja. Az egyezményhez való csatlakozás következménye az egyes tagállamokra nézve saját nemzeti jogszabályaik megváltoztatása ott, ahol a nemzeti jog szerint a szerzői jogi védelem előtte formalitásokhoz volt kötve.

Az Egyetemes Szerzői Jogi Egyezmény (a továbbiakban: ESZJE) – amelyet Magyarország magára nézve szintén kötelező erejűnek ismert el – 1971. július 24. napján felülvizsgált, az 1975. évi 3. törvényerejű rendelettel kihirdetett szövege, feltehetően az Amerikai Egyesült

<sup>18</sup> C-145/10 számú ügy Eva-Maria Painer és a Standard Verlags GmbH és társai között [ECLI:EU:C:2011:798], ítélet 99. pont: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:62010CJ0145&from=en>.

<sup>19</sup> Legeza Dénes: A kiadói szerződés története. Iurisperitus Kiadó, Szeged, 2018, p. 17: [https://www.researchgate.net/publication/323572071\\_A\\_kiadoi\\_szerzodes\\_tortenete\\_-\\_A\\_reformkortol\\_1952-ig\\_History\\_of\\_Publishing\\_Contract\\_-\\_from\\_the\\_Reform\\_Era\\_until\\_1952\\_in\\_Hungarian](https://www.researchgate.net/publication/323572071_A_kiadoi_szerzodes_tortenete_-_A_reformkortol_1952-ig_History_of_Publishing_Contract_-_from_the_Reform_Era_until_1952_in_Hungarian).

<sup>20</sup> A BUE leutóbbi, 1971. július 24-én felülvizsgált szövegét Magyarországon az 1975. évi 4. törvényerejű rendelet hirdette ki.

<sup>21</sup> Gyertyánfy Péter (szerk.): Nagykomentár a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvényhez. Complex kiadó, Budapest, 2014, p. 32.

Államok hatására, tagállami hatáskörbe utalja annak eldöntését, hogy egy adott tagállam a szerzői jogok gyakorlását a művek regisztrációjához köti-e vagy sem.<sup>22</sup>

Jogosan merül fel a kérdés, hogy ha a BUE és az ESZJE a védelem keletkezésének tekintetében nem mutat egységet, a mindkét egyezményben tagként részt vevő tagállamok melyiket tekintsék irányadónak. A kérdést megnyugtató módon rendezte az ESZJE XVII. cikkének első pontja, amely kimondja a BUE feltétlen elsőbbségét, így a BUE-tagokra (jelenleg 176 ország) vonatkozó formalitásmentes oltalom elvének alkalmazási kötelezettségét.

A fentiekre tekintettel a védjegyjogi eljárásokban a szerzői jogi jogalapra történő hivatkozásokat annak jóhiszemű feltételezésével együtt elemezzük, hogy a szerzői jogra hivatkozó fél által végzett felhasználás vagy használat szerinti tagállam szerzői jogi törvénye a hivatkozott művet védi, így a jogérvényesítési lehetőségek is nyitva állnak.

### 2.3. A szerzői jogi védelem tartalma – a szerző jogai

A szerzői jogi jogosult jogai személyhez fűződő jogokra és vagyoni jogokra tagolhatók.<sup>23</sup> Valamennyi jogról elmondható, hogy azok kizárólagos, abszolút szerkezetű, negatív tartalmú jogviszonyt keletkeztetnek. A személyhez fűződő jogok a szerző személyét, a művel való kapcsolatát, szerzői minősége elismerését biztosítják az alkotói reputáció szem előtt tartásával, a vagyoni jogok pedig a művek gazdasági felhasználásával kapcsolatban szolgálják a szerzői jogi jogosult érdekeit.

A szerzői személyhez fűződő jogokat a mű nyilvánosságra hozatalához,<sup>24</sup> a név feltüntetéséhez,<sup>25</sup> valamint a mű egységének védelméhez való jog<sup>26</sup> alkotja.<sup>27</sup> Ezek a jogok – ahogy az megnevezésükben is látszik – szorosan kapcsolódnak a szerző személyéhez. E szoros kapcsolat nem bontható meg, vagyis e jogokról nem lehet sem lemondani, sem átruházni azokat.

A szerzői jogok másik nagy csoportját a vagyoni jogok alkotják, ez a szerzői jogi művek felhasználásának és a felhasználás engedélyezésének kizárólagos jogát jelenti. Az Szjt. 16. § (1) bekezdésének első mondata generálklauzulaként rendelkezik arról, hogy „a szerzői jogi védelem alapján a szerzőnek kizárólagos joga van a mű egészének vagy valamely azonosít-

<sup>22</sup> Az Egyetemes Szerzői Jogi Egyezmény III. cikk 2. pontja szerint „e cikk első bekezdésének rendelkezései nem zárják ki, hogy valamely Szerződő Állam az első ízben a saját területén megjelent művek, vagy saját állampolgárainak bárhol megjelent művei vonatkozásában a szerzői jog megszerzését és gyakorlását bizonyos alakszerűségekhez vagy más feltételek betartásához kösse.”

<sup>23</sup> E kettős rendszer fennállását egyértelműsítve az Szjt. 9. § (1) bekezdése úgy rendelkezik, hogy „a szerzőt a mű létrejöttétől kezdve megilleti a szerzői jogok – a személyhez fűződő és vagyoni jogok – összessége. A Szjt. a felosztást hangsúlyozva külön fejezetet rendel a két jogcsoportnak, a személyhez fűződő jogokat az Szjt. II. Fejezete, a vagyoni jogokat az Szjt. III. Fejezete tartalmazza.

<sup>24</sup> Szjt. 10. és 11. §-a.

<sup>25</sup> Szjt. 12. §-a.

<sup>26</sup> Szjt. 13. §-a.

<sup>27</sup> A mű egységének védelméhez való jogra a szerzői jogi szakszargonban sokszor a mű integritásához való jogként hivatkoznak.

ható részének anyagi formában és nem anyagi formában történő bármilyen felhasználására és minden egyes felhasználás engedélyezésére.” Fontos azonban leszögezni, hogy a vagyoni jogok magára a szerzői műre vonatkoznak, nem egy-egy műpéldányra, vagyis függetlenek a fizikai műpéldánytól és annak tulajdonosától.<sup>28</sup> Az Sztj. 17. §-a példálózó jelleggel rögzíti az ismert felhasználási módokat. Ilyen felhasználási módok a többszörözés, a terjesztés, a nyilvános előadás, a nyilvánosság-hoz közvetítés sugárzással vagy másként, a nyilvánosság-hoz történő továbbközvetítés, az átdolgozás és a kiállítás. Valamennyi felhasználási módra jellemző, hogy az a mű mások számára történő érzékelhetővé tételével jár, vagy ennek előkészületét valósítja meg (a többszörözés esetében), vagyis pusztán művelzeti jellegű cselekmények (például zenehallgatás, olvasás, filmnézés családi körben) nem valósítanak meg szerzői jogi értelemben felhasználást.<sup>29</sup> Hasonlóan a személyhez fűződő jogokhoz, főszabály szerint a vagyoni jogok sem átruházhatók, azonban az Sztj. a vagyoni jogok átruházhatóságával kapcsolatban nevesít kivételeket.<sup>30</sup>

A felhasználási módok (vagyoni jogok) között az Sztj. nem nevesíti a szerzői mű védjegyként történő hasznosítását, illetve ennek engedélyezését. Mégis, az Sztj. 16. § (2)–(3) bekezdése,<sup>31</sup> amelyek a szerző engedélyéhez kötik a sajátos műcímek felhasználását és a műben szereplő karakterek kereskedelmi hasznosítását (úgynevezett *merchandising*<sup>32</sup>), arra engednek következtetni, hogy a szerző kizárólagos joga a mű védjegyként, azaz kereskedelmi árujelzőként történő hasznosításának jogát is jelenti. E speciális jog értelemszerűen magába foglalja mindazokat a felhasználási módokat, amelyek egy védjegy megjelenítéséhez a jelzett áru vagy szolgáltatás offline vagy online értékesítése során szükségesek lehetnek.

A személyhez fűződő és a vagyoni jogok között tehát különbség tehető azok átruházhatósága szempontjából. A személyhez fűződő jogok – mivel a szerző és a mű egymáshoz való viszonyát védik – *nem átruházhatók*,<sup>33</sup> és ez alól az Sztj. kivételt sem nevesít. Főszabály szerint a vagyoni jogok sem átruházhatók (a törvényben meghatározott kivételektől elte-

<sup>28</sup> Nagy Balázs: A szerző vagyoni jogai. In: *Legeza*: i. m. (3), p. 106.

<sup>29</sup> Uo., p. 107.

<sup>30</sup> Például szoftverek vagy reklámozás céljára megrendelt művek esetében.

<sup>31</sup> Sztj. 16. § (2) A szerző engedélye szükséges a mű sajátos címének felhasználásához is. (3) A szerzőt megilleti a műben szereplő jellegzetes és eredeti alak kereskedelmi hasznosításának és az ilyen hasznosítás engedélyezésének kizárólagos joga is.

<sup>32</sup> E témáról bővebben lásd *Timár Adrienn*: Ki meséli a mesét, avagy az önálló életet élő karakterek sajátos világa az USA joggyakorlatában. In: *Grad-Gyenge Anikó, Kabai Eszter, Menyhárd Attila* (szerk.): *Liber Amicorum – Studia G. Faludi Dedicata: Ünnepi tanulmányok Faludi Gábor 65. születésnapja tiszteletére*. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2018, p. 410–424: [http://faludi65.hu/res/pdf/34\\_Timar\\_Adrienn.pdf](http://faludi65.hu/res/pdf/34_Timar_Adrienn.pdf); *Timár, Adrienn*: Filmvászonhősök a szellemi tulajdon labirintusában: a filmipar XXI. századi jogi kihívásai a „character merchandising” területén. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 10. (120.) évf. 2. sz., 2015, p. 87–127: <http://www.hipo.gov.hu/sites/default/files/files/kiadv/szvk/szemle-2015-02/03-timar.pdf>; *Görög Márta*: Gondolatok a merchandising jelentéstartalmához, egyes típusaihoz. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 6. (116.) évf. 3. sz., 2011, p. 19–29: <https://www.sztjh.gov.hu/kiadv/ipsz/201103-pdf/02.pdf>.

<sup>33</sup> „A szerző személyhez fűződő jogait nem ruházhatja át, azok másként nem szállhatnak át és a szerző nem mondhat le róluk.” [Sztj. 9. § (2) bekezdése]

kintve),<sup>34</sup> és az öröklés vagy végrendekezés kivételével másként sem szállhatnak át.<sup>35</sup> Ez azt jelenti, hogy a szerzőt megillető vagyoni jogok gyakorlása a szerzővel kötött felhasználási szerződés megkötésével lehetséges, azonban egy ilyen *felhasználási szerződés* (ahogy annak neve is mutatja) nem jár a jog átruházásával (szemben a védjegyjogban ismert jogátruházás intézményével), csupán a szerző az egyébként őt továbbra is megillető jogainak gyakorlását a felek megállapodása szerint másnak engedélyezheti. A piaci gyakorlatban e rendelkezésre sokszor nincsenek tekintettel a felek, és az egyes szerződésekben a törvényi tiltás ellenére szerzői jogi jogátruházásról állapodnak meg, ilyen formában azonban a jogátruházás ténye (így magára a vagyoni jog gyakorlására vonatkozó aktus) semmisnek minősül.

Mivel a szerzői művek védjegyként történő felhasználása lényegében egy termék vagy szolgáltatás reklámozását<sup>36</sup> segíti elő, ezért a felhasználási jogok védjegyként való bejelentéshez történő megszerzéséhez alkalmazható az Szjt. reklámozás céljára megrendelt művekre vonatkozó speciális rezsimje.<sup>37</sup> Ez lehetővé teszi a felek számára, hogy akár már létező vagy jövőben megalkotandó mű vagyoni jogait a szükséges terjedelemben átruházzák. „Erre figyelemmel ha pl. egy logót grafikus- vagy szobrászművésszel terveztetnek meg, biztosítani kell, hogy a megrendelő jogosult legyen a logó védjegyzetésére és kereskedelmi célú felhasználására.”<sup>38</sup> Ez pedig főszabály szerint csak felhasználási (jogátruházási<sup>39</sup>) szerződés útján lehetséges a megfelelő jogok *engedélyezésével*, vagy konkrét hivatkozással a reklámozási célú felhasználásra a megfelelő jogok *átengedésével*.

<sup>34</sup> Például munkaviszonyban alkotott művek feletti vagyoni jogok [Szjt. 30. § (2) bekezdése], szoftveren fennálló vagyoni jogok [Szjt. 58. § (3) bekezdése] vagy a filmszerzőket megillető egyes vagyoni jogok [Szjt. 66. § (1) bekezdése] átruházhatók.

<sup>35</sup> „A vagyoni jogok – a (4)–(6) bekezdésben foglalt kivételével – nem ruházhatók át, másként sem szállhatnak át és azokról lemondani sem lehet.” [Szjt. 9. § (3) bekezdése]

<sup>36</sup> A gazdasági reklámtevékenység alapvető feltételeiről és egyes korlátairól szóló 2008. évi XLVIII. törvény 3. § *d*) pontja szerint gazdasági reklám: olyan közlés, tájékoztatás, illetve megjelenítési mód, amely valamely birtokba vehető forgalomképes ingó dolog – ideértve a pénzt, az értékpapírt és a pénzügyi eszközt, valamint a dolog módjára hasznosítható természeti erőket – (a továbbiakban együtt: termék), szolgáltatás, ingatlan, vagyoni értékű jog (a továbbiakban mindezek együtt: áru) értékesítésének vagy más módon történő igénybevételének előmozdítására, vagy e céllal összefüggésben a vállalkozás neve, megjelölése, tevékenysége népszerűsítésére vagy áru, árujelző ismertségének növelésére irányul (a továbbiakban: reklám).

<sup>37</sup> Szjt. 63. § (1) A reklámozás céljára megrendelt műre vonatkozó vagyoni jogok a felhasználóra átruházhatók. (2) E vagyoni jogok átruházására irányuló szerződés létrejötté szempontjából lényeges kérdésnek minősül különösen a felhasználás módja, mértéke, földrajzi területe, időtartama, a reklám hordozójának meghatározása, valamint a szerzőnek járó díjazás.

<sup>38</sup> Gödölle István, Bacher Gusztáv: Viszonylagos kizáró okok (Vt. 4. §–Vt. 6. §). In: Faludi Gábor, Lukácsi Péter (szerk.): A védjegy törvény magyarázata. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2014, p. 171.

<sup>39</sup> Szjt. 55. § (1) A felhasználási szerződésre vonatkozó rendelkezéseket megfelelően alkalmazni kell a szerzői vagyoni jogok átruházására irányuló szerződésre, valamint – a (2)–(3) bekezdésben foglalt eltérésekkel – az előadóművészi teljesítmények felhasználására és az előadóművészi vagyoni jogok átruházására vonatkozó szerződésre is.



### 3. Védjegyjog

A védjegy az árujelzők egyik típusa. Árujelzői funkciója abban rejlik, hogy célja az egyes áruk és szolgáltatások azonosítása, mások áruitól vagy szolgáltatásaitól való megkülönböztetése, és a fogyasztók tájékozottságának előmozdítása egy-egy termékkel vagy szolgáltatással kapcsolatban.

#### 3.1. A megjelölés mint védjegy

Azt, hogy mi tekinthető védjegynek, a Vt. 1. § (1) bekezdése az Sztj.-hez nagyban hasonló kodifikációs megoldással rendezi. Előfeltétel, hogy a védjegyoltalomban részesíteni kívánt megjelölésnek rendelkeznie kell megkülönböztetőképeséssel,<sup>40</sup> másrészt legyen „a védjegyajstromban olyan módon ábrázolható,<sup>41</sup> hogy a jogalkalmazó szervek és a nyilvánosság egyértelműen és pontosan meg tudja határozni a védjegybejelentő által igényelt, illetve a védjegyjogosult javára fennálló oltalom tárgyát.”<sup>42</sup> A Vt. 1. § (2) bekezdése – az Sztj. műtípusokra vonatkozó felsorolásához hasonlóan – példálózó jelleggel<sup>43</sup> sorolja fel, milyen megjelölések minősülhetnek védjegynek.<sup>44</sup> További, a védjegyekkel szemben támasztott törvényi, ún. negatív<sup>45</sup> előfeltétel, hogy a megjelölés ne essen a feltétlen vagy viszonylagos kizáró okok körébe.<sup>46</sup> Hiába felel meg ugyanis a megjelölés a Vt. 1. §-ának, ha valamely kizáró ok mégis fennáll vele szemben, nem lajstromozható, így a védelem sem illeti meg. A fentiekből és a védjegyjogi eljárások következetes, átgondolt terminológiájából következik, hogy klasszikus értelemben védjegynek csak akkor nevezhetünk egy megjelölést, ha az itt említett törvényi feltételek teljesülnek, a kanyargós eljárási folyamatokon sikeresen túljut, és lajstromozzák.<sup>47</sup> Egy jól ismert szójátékkal élve: minden védjegy megjelölés, de nem minden megjelölés védjegy.

<sup>40</sup> Vt. 1. § (1) a) pont.

<sup>41</sup> A korábbi, európai uniós védjegyről szóló 207/2009/EK rendelet és a korábbi Vt. a grafikai ábrázolhatóság követelményét fogalmazta meg.

<sup>42</sup> Vt. 1. § (1) b) pont.

<sup>43</sup> A grafikai ábrázolhatóság követelményének kivezetésével a felsorolás példálózó jellegét még inkább szükségszerű hangsúlyozni, ugyanis az új típusú védjegyek esetén a jövőben a megjelölések típusainak bővülése is könnyen elképzelhető.

<sup>44</sup> Vt. 1. § (2) Védjegyoltalomban részesülhetnek különösen a következő megjelölések:

a) szó, szóösszetétel, beleértve a személyneveket és a jelmondatokat is; b) betű, szám; c) ábra, kép; d) sík- vagy térbeli alakzat, beleértve az áru vagy a csomagolás formáját; e) szín, színösszetétel, fényjel, hologram; f) hang; g) mozgást megjelenítő megjelölés; h) pozíciómegjelölés; i) multimédia-megjelölés; j) mintázat; valamint k) többféle megjelölés összetétele.

<sup>45</sup> Hasonlóan a szerzői jogi védelemmel kapcsolatban támasztott azon feltételhez, hogy a védelem nem állhat fenn, ha a mű az Sztj. által nevesített kivételek valamelyikébe tartozik.

<sup>46</sup> Vt. 2–6. §-a.

<sup>47</sup> Erről bővebben a következő bekezdésben.

Vagy mégsem? E kijelentés kapcsán érdemes szót ejteni a nem lajstromozott megjelölésekről. A Vt. ugyanis a viszonylagos kizáró okok között részletesen rendelkezik arról, mi tekinthető korábbi védjegynek, és e tekintetben korábbi védjegy az olyan megjelölés is, amely – lajstromozástól függetlenül<sup>48</sup> – belföldön közismertnek minősül,<sup>49</sup> hiszen egy ilyen megjelöléshez is kapcsolódhatnak védjegyjogok vagy védjegyjogokkal rokonságot mutató jogok. A törlési okoknál a Vt. azonban már a korábbi védjegyet és a nem lajstromozott megjelölést terminológiai szempontból is differenciálja.<sup>50</sup> A differenciálás oka minden bizonnyal az, hogy a nem lajstromozott megjelöléssel kapcsolatban nem áll fenn a megjelölés közismertségére vonatkozó követelmény, máskülönben a „korábbi védjegy” kategóriába lenne sorolható.<sup>51</sup> Az európai uniós jogszabályok szintén ismerik a nem lajstromozott védjegyeket.

### 3.2. A védjegyoltalom keletkezése

A védjegyoltalom lajstromozással keletkezik. A lajstromozási eljárást a védjegyjogosult bejelentése alapján<sup>52</sup> magyarországi védjegyoltalom igénylése esetén (nemzeti védjegy) a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala (a továbbiakban: SZTNH) folytatja le. A bejelentést követően az SZTNH először elvégzi a bejelentést követő vizsgálatot,<sup>53</sup> és amennyiben a bejelentés e vizsgálat alapján megfelelő, a bejelentést alaki vizsgálatnak<sup>54</sup> veti alá.<sup>55</sup> Az első (előzetes és alaki) vizsgálati szakasz után az érdemi vizsgálatot végzi el hivatalból. Az érdemi vizsgálat első lépése a fenti, 4.1. pontban leírt feltételek vizsgálatára terjed ki azzal, hogy a viszonylagos kizáró okok hivatalból történő vizsgálata nem lehetséges, vagyis a vizsgálat csak a feltétlen kizáró okokra terjed ki.<sup>56</sup> Amennyiben ezen feltételeknek a bejelentés ezidáig megfelelt, a SZTNH a kutatási jelentés kézbesítése után hivatalos lapjában<sup>57</sup> meghirdeti a bejelentést.<sup>58</sup> Fontos eljárásjogi mozzanat a bejelentés meghirdetése, ugyanis az, akinek a bejelentett megjelölés esetleges lajstromozása a jogait sértheti, a viszonylagos kizáró okokra hivatkozással a meghirdetéstől számított három hónapon belül felszólalással élhet.<sup>59</sup> Amennyiben felszólalással nem éltek, vagy egy esetleges felszólalást követő vizsgá-

<sup>48</sup> A védjegyek és megjelölések körében használt jelzésekről lásd: <http://drkocsis.eu/vedjegyek-jelzese-%E2%84%A0-jelek-hasznalata/>.

<sup>49</sup> Vt. 4. § (2) b) pontja.

<sup>50</sup> Vt. 33. § (2) b) pontja.

<sup>51</sup> Vt. 33. § (2) a) pontja.

<sup>52</sup> Vt. 50. § (1) bekezdése.

<sup>53</sup> Vt. 55. §-a.

<sup>54</sup> Vt. 59. §-a.

<sup>55</sup> Az SZTNH emellett elvégzi korábbi jogokra (korábbi védjegyekre) vonatkozó kutatást, és erről kutatási jelentést készít a Vt. 60. § (1) bekezdése alapján.

<sup>56</sup> Vt. 61. § (1) és (2) bekezdése.

<sup>57</sup> Az SZTNH hivatalos lapja a Szabadalmi Közlöny és Védjegyértesítő.

<sup>58</sup> Vt. 61/A. § (1) bekezdése.

<sup>59</sup> Vt. 61/B. § (1) bekezdése.

lat<sup>60</sup> esetén sem állapít meg a hivatal lajstromozást kizáró okot, a megjelölést védjegyként lajstromozza,<sup>61</sup> és erről okiratot állít ki.<sup>62</sup>

Kijelenthető tehát, hogy amennyiben a megjelölés a lajstromozási eljárás bármelyik vizsgálati lépcsőjén nem teljesíti a törvényi feltételeket,<sup>63</sup> nem lajstromozható védjegyként. A védjegyoltalom keletkezése tehát formalitásoktól, illetve azoknak való megfeleléstől függ, végső soron konstitutív hatósági aktushoz van kötve, szemben a szerzői jogi védelem körében már megismert formalitásmentes oltalom elvével.

### 3.3. A védjegyoltalom tartalma

A védjegyhez kapcsolódó jogok kizárólag vagyoni természetűek. A védjegyjogi jogosultat megillető jogok nincsenek személyez fűződő és vagyoni jogokra differenciálva, mint a szerzői jogok. Ez abból következik, hogy a védjegyek – funkciójukat tekintve – nem az alkotást védik, így nem is rendelkeznek az alkotó személyéhez tapadó jogosultsági elemekkel. A Vt. 12. § (1) bekezdése szerint „a védjegyoltalom alapján a védjegyjogosultnak kizárólagos joga van a védjegy használatára.” E jog alapján a védjegyjogosult bárkivel szemben felléphet, aki engedélye nélkül, gazdasági tevékenység körében használ<sup>64</sup> azonos árujegyzék esetében azonos megjelölést,<sup>65</sup> azonos vagy hasonló árujegyzék esetében összetéveszthető megjelölést,<sup>66</sup> illetve árujegyzéktől függetlenül azonos vagy hasonló megjelölést, amennyiben a védjegy belföldön jó hírnevet élvez.<sup>67</sup> A Vt. 12. § (3) bekezdése a használat fogalmát példálózó jelleggel, negatívan határozza meg, amikor arról rendelkezik, hogy a védjegyjogosult milyen használati módokat tilthat meg a másik megjelölés használójának.<sup>68</sup> Ezekből a rendelkezésekből is látható, hogy – hasonlóan a szerzői jogokhoz – a védjegyjog is kizárólagos, abszo-

<sup>60</sup> Vt. 61/H. § (1) bekezdése.

<sup>61</sup> Vt. 64. § (1) bekezdése.

<sup>62</sup> Vt. 64. § (3) bekezdése.

<sup>63</sup> Természetesen a lajstromozási eljárás valamennyi vizsgálati lépcsőjén a jogszabály lehetőséget ad a bejelentőnek a hiánypótlásra.

<sup>64</sup> Vt. 12. § (2) bekezdése.

<sup>65</sup> Vt. 12. § (2) a) pontja.

<sup>66</sup> Vt. 12. § (2) b) pontja.

<sup>67</sup> Vt. 12. § (2) c) pontja.

<sup>68</sup> Vt. 12. § (3) ... megtiltható különösen

a) a megjelölés elhelyezése az árun vagy csomagolásán;

b) a megjelölést hordozó áru forgalomba hozatala, eladásra való felkínálása, valamint forgalomba hozatal vagy eladásra felkínálás céljából történő raktáron tartása;

c) szolgáltatás nyújtása vagy annak felajánlása a megjelölés alatt;

d) a megjelölést hordozó áruk az országba történő behozatala vagy onnan történő kivitele;

e) a megjelölés használata az üzleti iratokon vagy a reklámozásban.

lút szerkezetű<sup>69</sup> jogviszonyt keletkeztet. Fontos különbség azonban a szerzői jogokkal összevetve, hogy a védjegyoltalomból eredő jogok forgalomképesek,<sup>70</sup> azaz átruházhatók.<sup>71</sup>

### 3.4. Az Európai Unió tagállamaira vonatkozó védjegyjogi harmonizáció – az irányelv

Magyarország tagja azon nemzetközi egyezményeknek is, amelyek az iparjogvédelem területén jelentősnek mondhatók. Az ipari tulajdon oltalmára 1883. március 20-án létrejött Párizsi Unió Egyezménynek (a továbbiakban: PUE) 1909 óta,<sup>72</sup> a Kereskedelmi Világszervezetet létrehozó egyezmények részét képező Szellemitulajdon-jogok Kereskedelmi Vonatkozásairól szóló Egyezménynek (a továbbiakban: TRIPS) pedig 1996 óta tagja.

Ami az Európai Uniót illeti, a tagállamokra vonatkozó védjegyjogi szabályozás lényegesen átfogóbb a szerzői jogénál. Az Európai Parlament és a Tanács a védjegyekre vonatkozó tagállami jogszabályok közelítéséről szóló, 2015. december 16-i, 2015/2436/EU irányelve<sup>73</sup> (a továbbiakban: védjegyirányelv) valamennyi tagállamnak, így hazánkknak is feladatult jelöli ki, hogy „teljesítse az európai uniós védjegyreform keretében megalkotott ... irányelvből fakadó jogharmonizációs kötelezettségét.”<sup>74</sup> Ennek köszönhetően a Vt.-ben minden – a fenti bekezdésekben részletezett alapvető – rendelkezés összhangban van az Európai Unió jogharmonizációs törekvéseivel.

### 3.5. Az európai uniós védjegy – a rendelet

A 2009. február 26-i, az európai uniós védjegyről szóló 207/2009/EK számú tanácsi rendeletben (a továbbiakban: régi védjegyrendelet) kodifikálták „az Európai Unió saját védjegyoltalmi rendszerét,<sup>75</sup> amely a tagállami szinten rendelkezésre álló, nemzeti védjegyrendszerek szerinti védjegyoltalmakkal párhuzamosan az Unió szintjén biztosít védjegyoltalmat.”<sup>76</sup> A régi védjegyrendelet helyébe lépett az Európai Parlament és a Tanács az európai uniós védjegyről szóló 2017/2001/EU rendelete (a továbbiakban: védjegyrendelet), amelyet 2017. október 1-jétől kell alkalmazni valamennyi tagállamban.<sup>77</sup>

<sup>69</sup> Erre utal a Vt. 12. § (2) bekezdésében található „bármivel szemben felléphet” kifejezés.

<sup>70</sup> Vt. 19. § (1) bekezdése.

<sup>71</sup> Vt. 19. § (3) bekezdése.

<sup>72</sup> Magyarországon az 1967. július 14-én felülvizsgált szövegét kihirdette az 1970. évi 18. törvényerejű rendelet.

<sup>73</sup> Ezen irányelvnek való hazai megfelelést szolgálja az egyes iparjogvédelmi törvények módosításáról szóló 2018. évi LXVII. törvény (a továbbiakban: módosító törvény), amelynek a Vt.-t érintő módosító rendelkezései 2019. január 1-től alkalmazandók.

<sup>74</sup> Az egyes iparjogvédelmi törvények módosításáról szóló 2018. évi LXVII. törvény indokolása.

<sup>75</sup> A korábban közösségi védjegyek nevezett intézményt egyébként a Tanács a közösségi védjegyről szóló 1993. december 20-i 40/94/EK rendelete hozta létre.

<sup>76</sup> Az Európai Parlament és a Tanács 2015. december 16-i 2015/2424/EU számú rendeletének (a továbbiakban: módosító rendelet) első preambulumbekzdése.

<sup>77</sup> Védjegyrendelet, 212. cikk.

Az európai uniós (korábban közösségi) védjegy olyan védjegy, amelynek oltalma az Európai Unió valamennyi tagállamában egységesen fennáll. A védjegyrendelet 1. cikk (2) bekezdése ezen egységesség elvéről úgy rendelkezik, hogy „az európai uniós védjegyoltalom egységes, és az Unió egész területén azonos hatállyal rendelkezik: csak az Unió egésze tekintetében lajstromozható, ruházható át vagy lehet róla lemondani, illetve képezheti megszűnést megállapító vagy törlést kimondó, illetve használatát tiltó határozat tárgyát.” Az európai uniós védjegy vitathatatlan előnye a gazdaság szereplői számára, hogy megjelölésükre egyetlen eljárással, egyetlen hivatalnál, egyetlen bejelentéssel, egységes díjak alkalmazásával szerezhetnek védjegyoltalmat. Hátránya azonban, hogy amennyiben olyan kizárólagos ok merül fel, amely akár *egyetlen* tagállam tekintetében is fennáll, a bejelentést el kell utasítani vagy a védjegyet törölni kell a lajstromból, valamint hogy a használat jogának átruházása és a védjegyről való lemondás nem differenciálható az egyes tagállamok tekintetében. Az európai uniós védjegy autonomitást élvez, vagyis a tagállami védjegy jogszabályok – így a Vt. is – csak abban az esetben alkalmazhatók, ha a rendelet szövege ezt megengedi. Párhuzamosan működik a tagállami védjegyrendszerekkel, nem pedig azok helyébe lép.

Ami az európai uniós védjegy lajstromozása iránti eljárásokat illeti, a védjegybejelentést az Európai Unió Szellemi Tulajdoni Hivatalánál (angolul: European Union Intellectual Property Office, a továbbiakban: EUIPO) kell benyújtani.<sup>78</sup> Egyebekben az eljárás vizsgálati lépcsőit tekintve a sarkalatos pontokon a Vt. követi a védjegyrendelet szabályait, a kettő között lényegi eltérés nincs.

#### 4. A párhuzamos oltalom elve

A szerzői jogi művekkel és a védjegyként oltalmazni kívánt megjelölésekkel kapcsolatban fontos kiemelni a párhuzamos oltalom elvét. A párhuzamos oltalom elve alapján ugyanazt az alkotást egyszerre több, egymástól független szellemi tulajdon-jogi intézmény is védheti.<sup>79</sup> Egy lajstromozott ábrás védjegy jó eséllyel szerzői jogi védelem alatt áll, amennyiben az ábra az alkotói kreativitásra utaló, egyéni, eredeti jelleget mutat.<sup>80</sup> Természetesen számtalan nevesített megjelöléstípusnál felmerülhet a párhuzamos szerzői jogi védelem, így például egy-egy szó vagy szlogen védjegyként történő megjelölése esetén sem lehet kizárni annak

<sup>78</sup> Védjegyrendelet 30. cikk (1) bekezdése.

<sup>79</sup> *Pogácsás Anett*: Vizuális művekkel kapcsolatos szerzői jogi kérdések. In: *Legeza Dénes* (szerk.): *A szerzői jog gyakorlati kérdései*. SZTNH, Budapest, 2014, p. 96.

<sup>80</sup> A Szerzői Jogi Szakértő Testület (a továbbiakban: SZJSZT) több alkalommal járt el egyes megjelölések szerzői jogi megítélésében. Az SZJSZT 30/2017 sz. szakvéleménye a termék csomagolásának, külső megjelenésének szerzői jogi védelmével kapcsolatban például a következőt állapította meg: „az összhatás, az üvegen megjelenő címke, továbbá a címkével és az üveg zárókupakjával azonos rafia szalag elhelyezése és rögzítése együttesen olyan egyedi, eredeti jelleget kölcsönöz az adott tárgynak, amelytől az a szerzői jogi védelem alá tartozó alkotás szintjére emelkedik.”

egyéni, eredeti jellegét, így szerzői jogi védelmét sem.<sup>81</sup> A jogterületi szabályozás azonban szükségesnek látta kezelni az oltalmi formák különböző céljainak ütközését, és a kizáró okok rendszerével kívánta biztosítani azt, hogy „a szerzői jog ... által biztosított monopólium ne kerüljön kihasználásra a védjegyoltalom időben korlátlan meghosszabbításával.”<sup>82</sup> Ugyanis a szerzői jogi védelem ideje az szerző életében és a halálát követő év első napjától számított hetven évig tart,<sup>83</sup> a védjegyjogi oltalomé pedig a bejelentés napjától számított tíz évig,<sup>84</sup> amely korlátlanul megújítható.<sup>85</sup> Ezért felmerülhet annak veszélye, hogy egy adott (a szemléltetés kedvéért magas művészeti színvonalú) grafikai alkotás akár korlátlan ideig védelmet élvezzen a védjegyoltalom segítségével, még azután is, hogy egyébként szerzői jogi szempontból már közkinccsnek minősülne, ami ellenkezik a szerzői jogi védelem alapvető céljával.

A párhuzamos oltalom elvének két gyakorlati következménye van. Egyrészt, amennyiben a szerzői jogi jogosult és a védjegyjogosult személye megegyezik, az oltalmak erősítik egymást egy további védelmi láncot húzva a megjelölés köré. Kényes helyzetet okozhat ugyanakkor, ha a megjelölés szerzője és a lajstromba bejegyzett védjegyjogosult személye elválnak, és a felek nem rendezték kellő alaposágú felhasználási szerződéssel azt, milyen jogok illetik meg a szerzői művel kapcsolatban a védjegyjogosultat. A következő pontban az ezzel a problémával kapcsolatos jogi szabályozást vizsgáljuk.

## 5. A szerzői jog megjelenése a védjegyjogban – az oltalmi formák ütközése

A tanulmány első részének záró témaköröként azt vizsgáljuk, hogy a szerzői jogi és védjegyjogi oltalmi formák a gyakorlatban kerülhetnek-e konfliktusba. E fejezet egyfelől összefoglalja az anyagi jogi és eljárásjogi részt, másfelől lehetővé teszi a témakörrel kapcsolatos jogesetek bemutatását.

A következő alfejezetekben elsősorban a felszólalási és a törlési eljárást vizsgáljuk elválasztva, hiszen pont ezen elválasztásból adódnak a figyelemre méltó különbségek a hazai és az uniós védjegyeljárások kapcsán.

### 5.1. A szerzői jog a viszonylagos kizáró okok rendszerében

Figyelembe véve a párhuzamos oltalomról írtakat, okkal merülhet fel az a kérdés, hogy mindkét oltalmi forma fennállása esetén melyik keletkezett előbb, vagyis melyik oltalmi

<sup>81</sup> A párhuzamos oltalom elve egyébként valamennyi, a Vt. 1. § (2) bekezdésben felsorolt megjelölési forma tekintetében fennállhat a szerzői jog tekintetében.

<sup>82</sup> Lukácsi Péter: Védjegy – verseny – közkinccs: a térbeli megjelölések védjegyoltalma. Doktori értekezés, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Budapest, 2017, p. 155.

<sup>83</sup> Sztj. 31. § (1).

<sup>84</sup> Vt. 11. § (1) bekezdés.

<sup>85</sup> Vt. 11. § (2) bekezdés.

formához kapcsolódó kizárólagos jogok gyakorolhatóak előbb, akár a másik rovására? A szerzői jogi védelem keletkezésének formalitásmentes, valamint a védjegyjogi oltalom keletkezésének formalitáshoz kötött jellegéből adódóan kijelenthető, hogy „a szerzői jogi védelem időben mindig megelőzi a védjegyoltalmat.”<sup>86</sup> Nehéz lenne ennek az ellenkezőjét elképzelni, mert – ahogy az már a fentiekben kifejtésre került – a szerzőt a mű megalkotásától kezdve megilletik a szerzői jogok, a védjegyjogosult pedig csak a bejelentés napját követően élhet a kizárólagos használat jogával,<sup>87</sup> és a védjegyjogi oltalomhoz szükséges bejelentői aktivitás a szerzői jogból hiányzik. A későbbi „védjegyoltalom keletkezése nem szünteti meg a szerzői jog védelmét.”<sup>88</sup> E ténykérdés szükségsszerűvé teszi a szabályozást.

Az Sztj. feltételezhetően a védelem automatikus keletkezése miatt nem foglalkozik az egyéb oltalmi formákkal, hiszen észszerűtlennek mutatkozik olyan későbbi jog fennállásával kapcsolatos helyzetet rendeznie, amelyet keletkezési idejét tekintve már eleve megelőz az általa biztosított jog. A jogalkotó a védjegyjogi szabályozásnál azonban már számol az oltalmi formák ütközésének lehetőségével.

A hazai védjegyjogi szabályozás 1890 és 1997 között nem rendelkezett a szerzői jogról a védjegyoltalomból kizárt megjelölések körében. A védjegyről szóló 1969. évi IX. törvény (a továbbiakban: régi Vt.) 3. § (1) bekezdés c) pontjában hivatkozott „személyhez fűződő jog” csupán a személyiségi jogok deklarálására irányult, azt nem lehetett a szerző személyhez fűződő jogaira vonatkoztatni.<sup>89</sup> A hatályos Vt. hivatkozott először a szerzői jogra,<sup>90</sup> amikor – szakítva a régi Vt. szabályozásával – a védjegyoltalomból kizárt megjelölések körét feltétlen<sup>91</sup> és viszonylagos<sup>92</sup> kizáró okokra differenciálta. E kizáró okok rendszere tulajdonképpen az oltalmazhatósági kritériumok negatív feltételei, vagyis ahhoz, hogy a megjelölés lajstromozható legyen, kívül kell esnie a kizáró okok körén. A feltétlen kizáró okok fennállása esetén a megjelölés önmagában van kizárva az oltalomból, tekintet nélkül más megjelölésre vagy más korábbi jogára. Ezen kizáró okok jellemzően a közérdeket szolgálják, ezért az SZTNH fennállásukat a bejelentés során hivatalból vizsgálja. A viszonylagos kizáró okok esetében a megjelölés önmagában alkalmas volna ugyan az oltalomra (vagyis ábrázolható és rendelkezik megkülönböztetőképeséggel), azonban egy korábbi jog útját állja a megjelölés

<sup>86</sup> SZJSZT-21/2005: Grafikai alkotás szolgai másolása. [http://www.sztnh.gov.hu/sites/default/files/SZJSZT\\_szakvelemenek\\_pdf/szjszt\\_szakv\\_2005\\_021.pdf](http://www.sztnh.gov.hu/sites/default/files/SZJSZT_szakvelemenek_pdf/szjszt_szakv_2005_021.pdf).

<sup>87</sup> „A védjegyoltalom – a bejelentés napjára visszaható hatállyal – a lajstromozáskor keletkezik.” (Vt. 10. §-a).

<sup>88</sup> SZJSZT-21/2005: i. m. (86).

<sup>89</sup> A szóhasználat egyébként a Vt. hatálybalépésével is megmaradt, a terminológiai tisztázás igényéről először az egyes iparjogvédelmi törvények módosításáról szóló 2018. évi LXVII. törvény 31. §-hoz fűzött indokolása rendelkezik, amelynek hatására a 2019. január 1-től hatályos Vt.-ben a kizáró ok már személyiségi jogként szerepel, összhangban a Ptk. által következetesen használt terminológiával.

<sup>90</sup> A Vt. indokolásának IV. pontja szerint: (a)z Európai Megállapodáson alapuló iparjogvédelmi és szerzői jogi jogharmonizációs kötelezettségeink teljesítése szempontjából is kiemelkedően fontos a hatékony jogérvényesítés eszközeinek megteremtése.

<sup>91</sup> Vt. 2. és 3. §-a.

<sup>92</sup> Vt. 4–6. §-a.

lajstromozásának. Ez esetben a sérelem lehetősége nem a közérdekben csapódik le, hanem más korábbi jogában. Mivel e kizáró okok fennállása mindig relatív, nincs objektív felismerhetőségük, ezért a korábbi jogba ütközést az SZTNH hivatalból nem vizsgálja, ide nem értve a kutatási jelentés intézményét. A Vt. 60. § (1) bekezdése ugyan rendelkezik a korábbi jogokra való kutatásról, amely kutatási jelentéssel zárul, és bár a rendelkezés megfogalmazásában korábbi jogokról szól, amely „jogok köre jóval szélesebb lehet, mint a korábbi védjegyeké – korábbi jognak minősül például más ... szerzői joga – ennek ellenére a Vt. csupán a korábbi védjegyekre nézve írja elő a kutatás elvégzését.”<sup>93</sup>

A szerzői jog mint korábbi jog egyértelműen van pozicionálva a kizáró okok rendszerében. A Vt. „viszonylagos kizáró okok” közötti részében található 5. § (1) bekezdés *b*) pontja úgy rendelkezik, hogy „nem részesülhet védjegyoltalomban az a megjelölés ... amely más korábbi szerzői, szerzői joghoz kapcsolódó<sup>94</sup> vagy iparjogvédelmi jogába ütközne.”

A Vt. korábbi szerzői jogra történő hivatkozást az SZTNH előtti eljárásban két esetben tesz lehetővé. Elsőként az eljárásnak azon szakaszában, mikor a megjelölés még védjegyként nem került lajstromozásra, de a bejelentés alaki, valamint a megjelöléssel kapcsolatos feltétlen kizáró okok vizsgálata már megtörtént az SZTNH által. Ebben a szakaszban a szerzői jogi jogosultnak vagy felhasználási szerződés alapján felhasználásra jogosult személynek<sup>95</sup> lehetősége van a korábbi szerzői jogra történő hivatkozással a lajstromoztatni kívánt megjelölés meghirdetését követő három hónapon belül *felszólalással* élnie. A felszólalással elérni kívánt joghatás nyilvánvalóan a védjegy lajstromozásának megakadályozása. Amennyiben a megjelölés ellen a szerzői jogosult felszólal, az SZTNH-nak a megjelölés vizsgálatát ezen viszonylagos kizáró ok tekintetében is el kell végeznie, és amennyiben megállapítja a korábbi akadályozó jog fennállását, el kell utasítania a védjegybejelentést.

A korábbi szerzői jogra történő hivatkozás lehetősége a szerzői jogosult előtt nemcsak a fent részletezett felszólalási eljárásban áll nyitva, hanem a már lajstromozott védjeggyel szemben is az ún. *törlési eljárás* keretein belül. Ebben az esetben a megjelölés meghirdetésétől nyitva álló korábbi, három hónapos felszólalási határidő már eltelt, így a szerzői jogosult célja egy okirattal igazolható oltalom töröltetése. A törlési kérelemben hivatkozható szerzői jogra a Vt. utaló láncolatban rendelkezik. A védjegy törlésével kapcsolatban a Vt. 33. § (1) *a*) pontja kimondja, hogy „a védjegyet törölni kell, ha ... a védjegyoltalom tárgya nem felelt meg a 8. § *a*) pontjában meghatározott feltételeknek.” A Vt. 8. § *a*) pontja szerint a megjelölés csak abban az esetben részesíthető védjegyoltalomban, ha „... a 2–7. §-ok alapján nincs kizárva a védjegyoltalomból ...” vagyis az 5. § (1) *b*) pontja szerint nem ütközik más

<sup>93</sup> *Gonda Imre*: A hivatalból végzett érdemi vizsgálat és a bejelentés meghirdetése. In: *Faludi Gábor, Lukácsi Péter* (szerk.): A védjegy törvény magyarázata. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2014, p. 372.

<sup>94</sup> A kapcsolódó jogokra történő hivatkozást szintén a módosító törvény átültetése tette lehetővé, tekintettel az új típusú védjegyek megjelenésére.

<sup>95</sup> Vt. 61/B. § (1) *b*) pont.



korábbi szerzői jogába. Amennyiben a törlési eljárás keretein belül az SZTNH megállapítja a korábbi szerzői jogba ütközést, a védjegyet törölni kell a lajstromból.

A védjegyrányelv 5. cikk (4) bekezdés *b*) pontja a szerzői joggal kapcsolatban úgy rendelkezik, hogy „bármely tagállam előírhatja, hogy a megjelölés nem részesülhet védjegyoltalomban, illetve a védjegy törlésének van helye az alábbi esetekben és mértékig: ... a védjegy használata ... különösen a következő – korábbi jogok alapján megtiltható: ... szerzői jog.” A megfogalmazásból jól látszik, hogy az irányelv tagállami hatáskörbe utalja mind a korábbi szerzői jogra való hivatkozás lehetőségét, mind azt, hogy e hivatkozást az eljárás melyik szakaszában tegyék lehetővé a nemzeti jogszabályok. E rendelkezés azonban a Vt.-ben teljes mértékben leképeződik, a hazai szabályozás a szerzői jogra való hivatkozás lehetőségét a lehető legszélesebb körben biztosítja a szerzői jogosultak számára az irányelv által ajánlottak szerint.

Ami az európai uniós védjegyeket és védjegyeljárást illeti, a védjegyrendelet markáns különbséget mutat a korábbi szerzői jogra történő hivatkozás lehetővé tételében a hazai Vt.-hez (közvetetten pedig a védjegyrányelvhöz) képest.<sup>96</sup> A rendelet 60. cikkének 2. bekezdés *c*) pontja úgy rendelkezik, hogy „az európai uniós védjegyet a hivatalhoz benyújtott kérelem vagy a védjegybitorlási perben előterjesztett viszontkereset alapján törölni kell továbbá akkor is, ha a megjelölés használata különösen a következő korábbi jogok oltalmára irányadó nemzeti vagy uniós jogszabályok alapján megtiltható: ... szerzői jog.” A rendelet viszonylagos kizáró okokat részletező 8. cikkében azonban semmilyen módon nem rendelkezik korábbi szerzői jogokról, amelyre felszólalási eljárás keretein belül hivatkozni lehetne. A Vt. és a védjegyrendelet szabályait összeolvasva tehát kiolvasható a szerzői jogot illető különbség: amíg a Vt. a szerzői jogra való hivatkozást mind a felszólalási, mind a törlési eljárásban lehetővé teszi, úgy a rendelet csak az utóbbi eljárásban ad rá módot (viszonylagos törlési okként nevesítve a korábbi szerzői jogot). Ezek alapján megállapítható, hogy amennyiben a szerzői jogi jogosult észleli, hogy meghirdetésre került egy olyan európai uniós megjelölés, amelynek a lajstromozása az ő jogát sértené, nem tehet felszólalást saját szerzői jogára hivatkozva, csak a megjelölés lajstromozása után, azaz azt követően kérheti az EUIPO törlési osztályát a védjegy törlésére szerzői jogi jogsértésre hivatkozva.

Erre, a szabályozással kapcsolatos aggályra némiképpen magyarázattal szolgál az EUIPO azon törekvése, hogy az európai uniós védjegybejelentések gyors eljárásban legyenek elbírálvá, és e célt a nemzeti jogok (esetünkben a korábbi szerzői jog fennállására alkalmazandó

<sup>96</sup> Az irányelv és a rendelet egymáshoz fűződő viszonyával kapcsolatban érdemes megemlíteni az irányelv 1. cikkét, amely a következőképp fogalmaz: „ezt az irányelvet minden olyan áruvédjegyre és szolgáltatási védjegyre alkalmazni kell, amely a tagállamok valamelyikében önálló védjegyként, ... illetve a tagállamok bármelyikére kiterjedő hatályú nemzetközi lajstromozás tárgyát képezi.” E rendelkezésből nem tűnik ki, hogy az európai uniós védjegyekre alkalmazhatóak lennének az irányelv által megfogalmazottak, ezért lehet különbség például a korábbi szerzői joghoz való viszonyulás kérdésében.

nemzeti szerzői jogi törvények) komplex problémáinak mérlegelése hátráltatná.<sup>97</sup> Annak eldöntése ugyanis, hogy a hivatkozott alkotás szerzői jog által védett műnek minősül, és az európai uniós védjegy lajstromozása sérti a szerző jogait, végső soron nemzeti jog alapján szükséges.<sup>98</sup> A nemzeti jog alapján meghozott döntések alapja ténykérdések bizonyítása és vizsgálata, amelyek általában nehézkes és elhúzódó folyamatok.

A lajstromozási eljárások gyorsaságának előtérbe helyezése, ennek következményeképp pedig a szerzői jogi igényérvényesítés szűkítése azonban csak az EUIPO működésének szintjén érthető megoldás, bár talán egy magas minőségű szerzői jogi tudással felvértezett apparátus beépítése a felszólalási eljárásokat elbíró osztályba – legalább részleges – megoldást nyújthatna a probléma kezelésére. Ha a szabályozást a szerzői jogosultak szemszögéből nézzük, az igényérvényesítés lehetőségének felszólalási eljárásból való kizárása azért hátrányos, mert egy lajstromozott, okirattal bíró, már használatban lévő védjeggyel szemben nehezebb elérni a kívánt célt, mivel a jogosult számára nagyobb a tét, tehát jogainak megvédésére több erőforrást hajlandó áldozni, mint egy „szárnyait bontogató” megjelöléssel szemben. Másrészt a bejelentés és a lajstromozás között eltelt időben történő használatból a szerzői jogosultnak kára keletkezhet, amelynek érvényesítésére külön eljárást kell indítani más fórum előtt, vagyis két eljárás terhével is szembe kell néznie, holott a felszólalás engedélyezésével mindez elkerülhető lenne. Arról nem is beszélve, hogy a szerzői jogi jogosult reputációjának a jogsértő védjegy által okozott sérülését nem igazán lehet egy nyertes eljárással helyrehozni, és erre éppen a védjegyjogi szabályozásban és esetjogban ismert „jó hírnév” a legmegfelelőbb példa.

A korábbi jogok kutathatóságának intézményét a Vt.-hez hasonlóan a rendelet is ismeri.<sup>99</sup> A védjegyrendelet módosító javaslatához készített hatásvizsgálati jelentés azonban több ponton arra a megállapításra jut, hogy az uniós védjegyek esetében a korábbi jogok vizsgálata jelentős költségekkel jár.<sup>100</sup> A bejelentési folyamat így is költséges, hosszú és nehézkes, amit többek között a nem megfelelő adatbázisok is okoznak. Ebből a szemszögből már érthető lehet a jogalkotói szándék, mert nehéz elvárni a bejelentő vagy az elbíró hatóság részéről a fennálló korábbi szerzői jog vizsgálatát, főleg egy olyan jogterületen, ahol nemzetközi egyezmény tiltja a regisztrációt, és az egyéniség, eredetiség (*originality*) vizsgálata végső soron bírósági (szakértői) hatáskörbe tartozik.

<sup>97</sup> David Keeling: Grounds for invalidity (Arts. 59.61). In: Verena von Bomhard, Alexander von Mühlendahl (szerk.): Concise European Trade Mark Law. Wolters Kluwer, Alphen aan den Rijn, 2018, p. 326.

<sup>98</sup> Uo. 327.

<sup>99</sup> A védjegyrendelet 43. cikke.

<sup>100</sup> IMPACT ASSESSMENT Accompanying document to the Proposal for a REGULATION OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL amending COUNCIL REGULATION (EC) No 207/2009 of 26 February 2009 on the Community trade mark and the Proposal for a DIRECTIVE OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL to approximate the laws of the Member States relating to trade marks (recast) SWD(2013) 95 final. Brussels, 27.3.2013. 31.: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52013SC0095&from=hu>.

## 5.2. A szerzői jogi jogosultak a védjegyeljárásokban

Ebben a pontban azt vizsgáljuk, hogy a védjegyjogi jogszabályok szerint ki jogosult a szerzői jogra hivatkozni az eljáró hivatalok előtt.

A Vt. korábbi szövege csak a felhasználásra a felhasználási szerződés alapján engedélyt szerző személynek tette lehetővé a felszólalást. A Vt.-t módosító törvény 2019. január 1-jével e jogosulti kört kiszélesítette.

A Vt. 61/B. § (1) *b*) pontja a felszólalási eljárásokkal kapcsolatban úgy rendelkezik, hogy a „... bejelentett megjelölés védjegyként való lajstromozásával szemben felszólalhat ... az 5. § (1) bekezdés ... *b*) pontjában<sup>101</sup> meghatározott jog jogosultja, továbbá ... szerzői jogi jogosultság esetében a felhasználási szerződés alapján felhasználásra jogosult személy.” A módosító törvény 57. §-ához fűzött indoklás szerint „a Vt. 61/B. § (1) bekezdés *b*) pontja a törvény alapján annyiban módosul, hogy szerzői jogi jogosultság esetén a felhasználásra bármilyen jogcímen jogosult személy számára lehetővé teszi a felszólalás benyújtását, ellentétben a korábbi szabályozással, amely alapján kizárólag a felhasználásra felhasználási szerződés alapján engedélyt szerző személyek élhettek felszólalással.”

A felszólalási eljárásban tehát két jogosulti kör élhet a korábbi szerzői jog által adott lehetőséggel: a szerző vagy jogutódja (ideértve akár a munkáltatót vagy a filmelőállítót is), illetve a felhasználásra jogosult személy. Természetesen a két jogosulti kör egybeeshet, és előfordulhat az is, hogy a szerző vagyoni jogainak gyakorlására felhasználási szerződéssel engedélyt ad másnak, mivel azonban a jogátruházásra (amely az igényérvényesítéshez való jogot is magába foglalja) a 2.3. alfejezetben kifejtettek értelmében főszabály szerint nincs lehetőség, helyénvaló az igényt érvényesíthető jogosulti kör kiszélesítése. E változtatással a Vt. előtérbe helyezte a szerzői mű és alkotója közötti szoros kapcsolat elvét, hiszen a szabályozás következtében a szerző akár akkor is felszólalással élhet, ha például egy grafikai művel kapcsolatban adott másnak kizárólagos felhasználási engedélyt. A Vt. ezirányú módosítása felel meg a szerző-felhasználó Sztj.-ben szabályozott jogérvényesítési sorrendjének.<sup>102</sup>

A törlést kérelmezők körét tekintve már nem szélesíti ki az igényérvényesítés lehetőségét a Vt., a 72. § (2) bekezdése ugyanis kimondja, hogy „a 4–6. §-ok alapján csak a korábbi akadályozó jog vagy jogok jogosultja kérheti a védjegy törlését”. A Vt. 5. § (2) bekezdés *b*) pontjából hiányzik a felhasználási engedéllyel rendelkező személy. E rendelkezés két szempontból érdekes: egyfelől az idézett paragrafusban a „csak” szó nyomatékot helyez a Vt.

<sup>101</sup> Ahogy az már tisztázott, a Vt. az 5. § (1) *b*) pontjában rendelkezik a korábbi szerzői jogról mint viszonylagos kizáró okról.

<sup>102</sup> Sztj. 98. § (1) A szerző vagyoni jogainak megsértése esetén a kizárólagos felhasználási engedélyt a 43. § (1) bekezdése alapján megszerző személy felhívhatja a szerzőt, hogy a jogsértés abbahagyása iránt tegye meg a szükséges intézkedéseket. Ha a szerző a felhívástól számított harminc napon belül nem intézkedik, a jogszerző saját nevében felléphet a jogsértés miatt. (2) A nem kizárólagos felhasználási engedély esetében a jogszerző az (1) bekezdés szerint csak a felhasználási szerződés kifejezett rendelkezése alapján léphet fel.

5. § (2) bekezdés *b*) pontja szerinti szerzői jogosultra, másfelől a Vt. a felszólalás körében elvégezte a differenciálást. Ezek alapján nehezen elképzelhető, hogy a szerzői jogi jogosulti körbe beletartoznak a felhasználásra jogosult személyek is. Mindazonáltal – ha kismértékben is, de – a szabályozás itt nem egyértelmű, és első olvasatra nem látható annak oka sem, hogy a felhasználásra jogosult személy felszólalással ugyan élhet, de törlési kérelmet már nem nyújthat be korábbi szerzői jogra hivatkozva.

A *védjegyrendelet* (ahogyan azt az 5.1. pontban említettük) csak a viszonylagos törlési okok között rendelkezik a szerzői jogról, ezért a szerzői jogra hivatkozó felszólaló személynek vizsgálata felesleges. A védjegy törlésére irányuló kérelemmel kapcsolatban a rendelet 63. cikk (1) *c*) pontja úgy határoz, hogy „az európai uniós védjegyoltalom megszűnésének megállapítására vagy a védjegy törlésére irányuló kérelmet nyújthat be a Hivatalhoz ... az 60. cikk (2) bekezdése<sup>103</sup> alapján az említett rendelkezés szerinti korábbi jog jogosultja vagy az, aki az uniós jogszabályok vagy érintett tagállam joga alapján e jogok gyakorlására jogosult.” Mivel a hazai Vt. alapján a szerzői mű felhasználására jogosult személy nem szerepel a törlést kérelmezők közt, adja magát a felvetés, hogy amennyiben az európai uniós védjegy-eljárás esetében a hivatkozott nemzeti jogszabály a magyar védjegy törvény, úgy az uniós védjegy-eljárásban csak a szerzői jogi jogosult kérheti a védjegy törlését, a felhasználási joggal rendelkező személy nem.

A felhasználási joggal rendelkező személyek törlési kérelemhez való jogáról a hallgatás mind az uniós, mind a nemzeti védjegyrendszerben kérdéseket vet fel. Egy szerzői mű kereskedelmi hasznosítása ugyanis ugyanannyira a felhasználási jogot szerző érdeke, mint a szerzői jogosulté. Azonban az utóbbit vélhetően komolyabb gazdasági érdek fűzi a hosszú távú monopolhelyzet fenntartásához, hisz a felhasználásra való jogából szeretne profitálni. Továbbá az igényérvényesítést tekintve is valószínűleg kevésbé mutat negligens magatartást, ami következhet abból, hogy a felhasználási jogot szerzők túlnyomórészt jogi személyek, akiknek megvan a kellő szellemi és gazdasági erőforrásuk a szerzői jog adta lehetőségek mindenirányú kiaknázására.

### 5.3. A védjegy használata és a szerzői jogi jogsértés

A különböző oltalmi formák ütközésének velejárája, hogy valamelyik oltalom által biztosított jog csorbul a másik előnyére. Tekintettel arra, hogy a szerzői jogi védelem keletkezését tekintve megelőzi a védjegyjogi oltalomét, szükséges tisztázni, hogy milyen esetekben beszélhetünk szerzői jogi jogsértésről, a korábbi szerzői jogra alapozott felszólalás vagy törlési kérelem oka ugyanis minden esetben az, hogy a megjelölés lajstromozása sértené vagy a védjegy fenntartása sérti a szerzői jogi jogosult az érintett műhöz kapcsolódó személyhez fűződő vagyoni jogait.

<sup>103</sup> A rendeletnek ez a pontja rendelkezik a szerzői jogról a viszonylagos törlési okok körében.

Mindazonáltal, ha arra gondolunk, hogy egy védjegy használata vagyoni értékű jogosultsághoz kapcsolódik, elsősorban a szerző vagyoni jogainak sérelme merülhet fel, nem kizárva természetesen a személyhez fűződő jogok sérelmét sem.

A szerző vagyoni jogainak sérelme esetén szükségszerűen a mű Sztj. 17. §-a szerinti felhasználásáról kell beszélni. Az Sztj. 16. § (6) bekezdése szerint „jogosulatlan a felhasználás különösen akkor, ha arra törvény vagy az arra jogosult szerződéssel engedélyt nem ad, vagy ha a felhasználó jogosultságának határait túllépve használja fel a művet.” Mindez a védjegyjogi nyelvezetre lefordítva annyit tesz, hogy aki a korábbi szerzői jogi jogosulttól való felhasználási engedély megszerzése nélkül vagy a felhasználási engedély keretét túllépve megvalósítja a Vt. 12. § (3) bekezdése szerinti használatot, jogsértést követ el a szerzői jogi jogosult kárára.

Annak vizsgálata során, hogy történt-e szerzői jogi értelemben vett jogsértés egy védjegy használata során, elsőként a használatot meg kell<sup>104</sup> feleltetni valamelyik felhasználási módnak. Például egy ábrás védjegy forgalomban való fizikai használata, a forgalmazott termékeken való elhelyezése szerzői jogi értelemben kimeríti a mű többszörözését, terjesztését. Ugyanezen védjegy feltüntetése egy reklámfilmben már a szerzőnek a mű nyilvánosságához közvetítési jogát sértheti. Ha egy ábrás védjegy létrehozása során alapul vesznek egy korábbi szerzői művet, az minden bizonnyal sérti a szerzőnek a mű átdolgozásához való jogát.<sup>105</sup> Ez azért érdekes, mert a két jogterület itt átfedést mutat egymással, ugyanis a védjegyjog által ismert összetéveszthetőség fogalma szükségszerűen felveti a szerzői jogi mű átdolgozásának kérdését, vagyis a terminológiák akarva-akaratlanul, de ezen a ponton kapcsolódnak egymáshoz. Átdolgozás ugyanis „a mű minden olyan megváltoztatása ..., amelynek eredményeképpen az eredeti műből származó más mű jön létre”.<sup>106</sup> Bár sem a Vt., sem a védjegyrendelet nem definiálja az összetéveszthetőséget, aligha lehetne megállapítani egy-egy megjelölés vagy védjegy összetéveszthetőségét, ha az nem merítené ki a szerzői jogi értelemben vett átdolgozás fogalmát. Vagyis egy védjegy (korábbi szerzői jogra való hivatkozás esetén) vagy megegyezik a korábbi szerzői jogi művel (és akkor szerzői jogi értelemben többszörözésről van szó), vagy összetéveszthető vele, és ez utóbbi esetben logikusan merül fel a szerző átdolgozáshoz való kizárólagos jogának sérelme. Egy regényben szereplő, kifejezően körülhatárolt, egyéniséggel, történettel rendelkező karakter ábrás védjegyként való megjelenítése és használata a szerző másodlagos felhasználásának jogát, az ún. merchandisingjogát<sup>107</sup> sérti. Grad-Gyenge a szerzői jogi jogsértések kapcsán kiemeli, hogy „[m]ivel azonban a szerző vagyoni jogai a mű valamennyi felhasználására kiterjednek,

<sup>104</sup> Feltételezvéen, hogy az alkotás szerzői műnek minősül, lásd: 2.1. fejezet.

<sup>105</sup> Sztj. 29. §.

<sup>106</sup> Sztj. 29. §, második tagmondat.

<sup>107</sup> Az Sztj. 16. § (3) bekezdése szerint „a szerzőt megilleti a műben szereplő jellegzetes és eredeti alak kereskedelmi hasznosításának és az ilyen hasznosítás engedélyezésének joga is.

ezért akár olyan magatartás is engedélyköteles (az engedély elmaradása pedig jogsértő) lehet, amelyet az Sztj. nem nevesít.<sup>108</sup>

A következő lépcsőben szükséges annak vizsgálata, hogy a megjelölés vagy védjegy használata beletartozhat-e az Sztj. által megfogalmazott szabad felhasználások vagy egyéb korlátok közé.<sup>109</sup> Jóllehet a szabad felhasználások nevesített eseteinek vizsgálata már eleve szükségtelennek mutatkozik, ugyanis a megjelölés vagy védjegy rendeltetéséből adódóan kereskedelmi forgalomban, haszonszerzési cél végett történő használata miatt a szerzői jogi szabad felhasználás lehetősége minden bizonnyal már az ún. háromlépcsős teszt<sup>110</sup> alkalmazása során kizárható, ezért a szabad felhasználásokkal nem foglalkozunk.

Ebben az alfejezetben ismét szükséges megemlíteni a védjegyrendelet korábbi szerzői jogra vonatkozó rendelkezését is, amely szerint a szerzői jog alapján akkor lehetséges a védjegy törlése, ha a védjegy használata az irányadó *nemzeti jogszabályok szerint egyébként megtiltható*, vagyis az alkalmazott tagállami szerzői jogi törvényben fellelhető ilyen tiltást kimondó jogkövetkezmény. Tehát ha az irányadó nemzeti jogszabály adott esetben az Sztj. lenne, akkor ezen követelménynek az Sztj. 94. § (1) bekezdés *b*) pontja felelne meg, amely kimondja, hogy „jogainak megsértése esetén a szerző a jogsértővel szemben ... a következő polgári jogi igényeket támaszthatja: ... követelheti a jogsértő cselekmény abbahagyását és a jogsértő eltiltását a további jogsértéstől.” Érdekes, hogy e rendelkezés alapja az ugyancsak uniós szinten harmonizált jogérvényesítési irányelv, amely valamennyi szellemi tulajdon-oltalmi formára irányadó.<sup>111</sup>

<sup>108</sup> Grad-Gyenge Anikó: A szerzői jogi jogérvényesítés. In: *Legeza: i. m.* (3), p. 247.

<sup>109</sup> Sztj. IV. Fejezet – A szabad felhasználás és a szerzői jog más korlátjai.

<sup>110</sup> Sztj. 33. § (2) bekezdés.

<sup>111</sup> Az Európai Parlament és a Tanács 2004/48/EK irányelve (2004. április 29.) a szellemi tulajdon-jogok érvényesítéséről.